

Bilder av mord – presstexter om dödligt våld i Sverige 2001–2017

**Johan Hammarlund
och Jonas Andersson Schwarz***

I vilken mån Sverige är ett säkert och tryggt land eller ett land som plågas av (ökande) våld och osäkerhet debatteras flitigt i och utanför medierna. Det här är diskussioner som förs både i Sverige och utomlands, och i båda fallen tycks bilden av brottsligheten kunna användas dels som ett verktyg för opinionsbildning och dels för att jaga klick eller läsare/tittare. Frågor om trygghet och brottslighet är inte minst ett tema som ofta kopplas till migration, något som valrörelsen 2018 gav flera tydliga exempel på. Om våldsbrottslighet på 1980-talet sågs som en fråga om sociala problem samt alkohol- och drogmissbruk förefaller frågorna ha förflyttats till att handla om organiserad brottslighet, gängvåld och problemförorter. Frågor om trygghet och brottslighet används därför för att driva opinion om segregation, integration och migration. Ett av de mer

* Johan Hammarlund är fristående forskare aktiv inom medieforskning och omvärldsanalys. Jonas Andersson Schwarz är universitetslektor i medie- och kommunikationsvetenskap, Södertörns högskola.

välbekanta exemplen är den amerikanska presidenten Donalds Trumps uttalanden om vad som hände ”last night in Sweden” (Chan 2017) där Sverige och ett antal länder på oklara grunder fick symbolisera den osäkra tillvaro som i hans retorik kopplades samman med påstått okontrollerad migration. Uttalandet möttes med förvåning från många håll och det lanserades även motkampanjer för att ge vad som avsändarna uppfattade som en mer rättvisande bild av Sverige.

Ser man på den faktiska brottsstatistiken har en viss förändring skett de senaste åren, vad beträffar de grova våldsbrottens karaktär och omfattning. Det är långt ifrån en så enorm förändring som många vill låta påskina och skulle kunna beskrivas om en återgång till tidigare nivåer av (dödligt) våld. Diskussioner har förts de senaste åren bland såväl ”vanliga medborgare”, grävande journalister, medieforskare och professionella tyckare av olika slag om huruvida medierna ger en rättvis bild av de komplicerade skeenden som ligger bakom påståendena om en urartad gängbrottslighet – eller om massmedierna för den delen ens mäktar med att ge en rättvisande bild av hur brottsligheten utvecklas. Inom svensk medieforskning är detta forskningsområde dock i hög utsträckning outforskad terräng. I denna studie ämnar vi inte försöka att slutgiltigt besvara dessa frågor men dock sätta dem i en kontext av empiriska fakta: Hur mycket och på vilka sätt skriver de fyra svenska ledande dagstidningarna om dödligt våld i Sverige och hur förhåller sig detta till faktiska nivåer av dödligt våld och till uppmätta nivåer av upplevd oro i samhället?

Några av våra slutsatser är att det inte finns något enkelt samband mellan antalet fall av dödligt våld och antalet artiklar som skrivs om dödligt våld i de studerade källorna. Dock synes spektakulära våldsbrott få stort genomslag i rapporteringen och i hög utsträckning vara drivande i hur nivåerna fluktuerar. Det finns också tecken på en samvariation av den upplevda oron i samhället och frekvensen i pressens rapportering, men här krävs mer data för att kunna gå vidare med en robust analys av denna frågeställning. Vi kan vidare konstatera att vissa typer av brott och brottsoffer är klart överrepresenterade i mediernas bild av det dödliga våldet i Sverige, jämfört med den faktiska statistiken på området – detta gäller inte minst brott riktade mot barn och kvinnor.

Journalistiken som vi analyserat gör förhållandevis små ansatser att förklara de skeenden den beskriver, utan bedrivs huvudsakligen i en ganska neutralt rapporterande form. Rapportering om dödligt våld är därmed också något som främst förekommer på nyhetsplats och i mindre utsträckning i form av ledare, krönikor eller kulturartiklar. Dock förekommer ett antal symbolladdade brott som exempelvis Malexanderdådet och Palmemordet vilka kan användas både som tidsmarkör och för att illustrera frågor om samhällets utveckling i såväl nyhetssammanhang som kultursammanhang.

Undersökningen är baserad på en kvantitativ innehållsanalys av närmare 900 artiklar i Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter, och Svenska Dagbladet under perioden 2001 till 2017. Materialet har inhämtats via förhållandevis breda sökningar i pressdata-

basen Mediearkivet (Retriever Research) som därefter har gallrats manuellt och sedan kodats av två kodare (en forskningsassistent som stod för större delen av kodningsarbetet samt projektledaren Hammarlund). Interkodarreliabilitet har testats på ca 50 artiklar, vilket visade på en god överensstämmelse mellan kodarna.¹ Materialet hämtades in från slumpvis utvalda dagar åren 2001, 2005, 2009, 2013 och 2017 i form av syntetiska veckor. Mängden artiklar är följaktligen ej helt jämnt fördelad mellan åren, men detta har kompensrats genom viktning i analysen.

Statistiken över faktiskt förekommande våld

Dödligt våld är ett begrepp som omfattar mord, dråp, barndrån och misshandel med dödlig utgång (dock omfattas inte nödvärn i begreppet). Dessa brottstyper är antalsmässigt sällan förekommande, och under 2000-talet har man räknat med ett genomsnitt på 90–100 sådana brott om året i Sverige. Eftersom det rör sig om så pass ovanliga brott är statistiken känslig även för förhållandevis små mätfel eller förändringar från ett år till ett annat.

När man statistiskt sett skriver om antalet *anmälda fall* av dödligt våld redovisas antalet händelser som har anmälts och registrerats som brott hos Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning visar sig inte vara brott. Med *konstaterade fall* avses anmälda

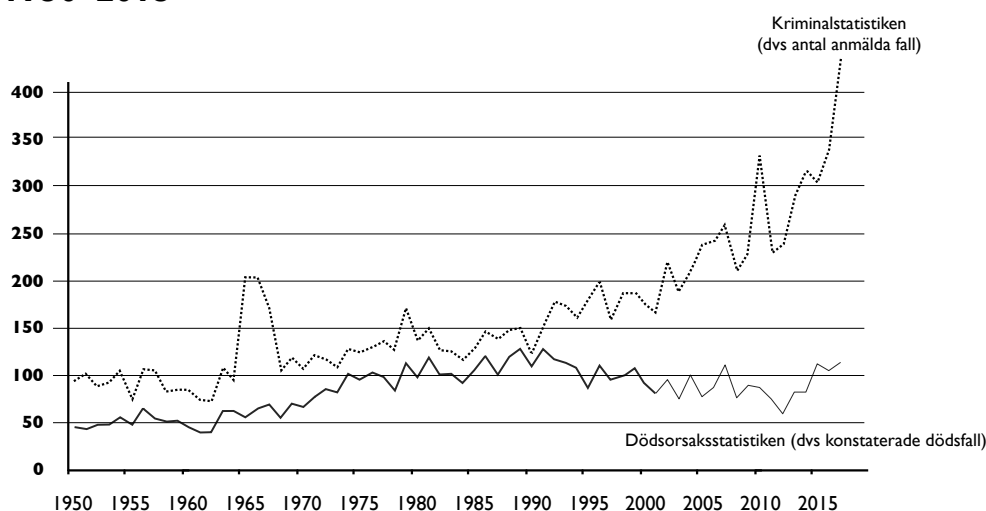
¹ 92 procent överensstämmelse enligt Bryders modell.

brott om dödligt våld där man kunnat konstatera att det med stor sannolikhet är dödligt våld som är dödsorsaken. Med fall avses unika individer som fallit offer för dödligt våld. I statistiken ingår endast fall där gärningen har begåtts i Sverige och har anmälts till polisen eller annan brottsutredande myndighet (Brå 2018).

Ser man till statistiken över *anmälda* brott tycks utvecklingen av det dödliga våldet i Sverige kunna indelas i olika faser. Växlingarna mellan dessa faser förklaras dock i hög utsträckning med omläggningar i kriminalstatistiken och polisens arbetsmetoder. Den omedelbara kriminalstatistiken ger en hög grad av så kallade ”false positives” – felaktigt registrerade brott – vilket ger en kraftigt överskattad siffra (figur 1). Polisens anmälningssystem är i första hand skapat för det polisiära arbetet och inte för att användas i kriminalstatistiskt syfte, och många av de anmälda brotten består av andra händelser än fullbordat dödligt våld.

År 2002 markerades en topp, då det enligt den officiella statistiken anmäldes 223 fall. Det var rekord i modern tid, vilket föranledde Brottsförebyggande rådet (Brå) att detaljstudera samtliga polisanmälda sådana brott, i syfte att avgöra det *faktiska* antalet fall av dödligt våld i Sverige år 2002, ett arbete som också kom att ligga till grund för nya rutiner för den samlade nationella mätningen och redovisningen av dessa brott (Rying 2003).

Figur 1. Anmälningar och konstaterade fall av dödligt våld 1950–2015



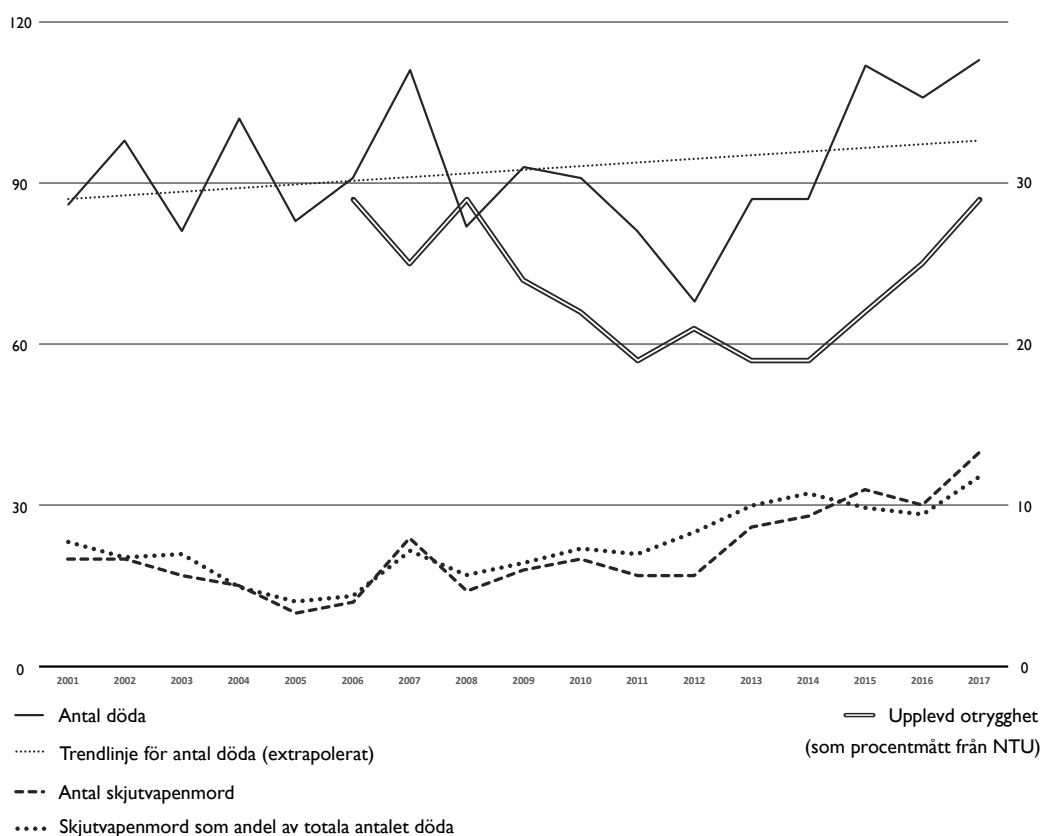
Sammanslagning av grafer från Rying (2003; figur 1) samt från Brås kortanalys 5/2018 ”Kortanalys om brottsutvecklingen” (figur 19).

Som en följd av detta finns sedan 2002 noggrant uträknade och historiskt användbara tidsserier, sammanställda av Brå, där ovanstående faktorer tagits i beaktande. Just kategorin registrerade dödsfall (vilket sammanställs av Socialstyrelsen) är den säkraste parametern, då det i Sverige är ytterst sällsynt att människor dör utan att dödsorsak fastställs. Man kan därför se statistiken över det dödliga våldet som ett synnerligen säkert mätvärde över tid, så länge man konsekvent mäter på samma sätt år efter år. Det mått som används i denna studie är följaktligen konstaterade fall av dödligt våld 2002–2017 kompletterat med socialstyrelsens dödsorsaksstatistik 2001.

Figur 1 visar hur rapporteringsgraden bara ökat och ökat (antal anmälningar, riket som helhet). Graden av anmälningar kan på lokal nivå dessutom skilja sig åt på grund av saker som definitionen av ”skjutningar” där

Malmöpolisens och Stockholmspolisens, enligt uppgifter från kontakter inom polisledningen i Stockholms stad, opererat enligt skiftande definitioner av vad som egentligen räknas som en skjutning. Ser man till floden av anmälningar som strömmar genom polisens kommunikationskanaler och hur detta ibland överförs till journalistiska rapporteringar är det hypotetiskt tänkbart att den ökande tendensen vad gäller anmälningar kan spä på rapporteringen även i massmedia.

Figur 2. Dödligt våld och otrygghet, utveckling 2001–2017

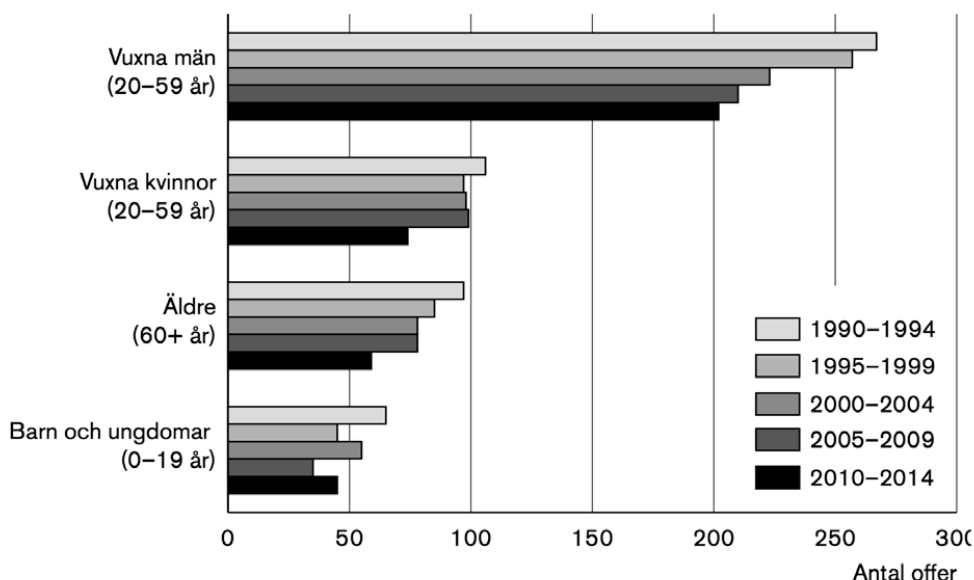


Måttet för antal döda år 2001 är från Socialstyrelsens databas över dödsorsaksstatistik (Antal döda, X85-Y09 Övergrepp av annan person, Riket, Ålder: 0–85+). Övriga mått över antal döda är från BRÅ:s sammanställning av konstaterade fall av dödligt våld, åren 2002–2017. Källan för antal skjutvapenmord är Forselius och Granath (2017) samt BRÅ-rapporten "Kriminalstatistik 2017: Konstaterade fall av dödligt våld".

Måttet för upplevd otrygghet är andelen av befolkningen (16–79 år) som uppger att de upplever "stor oro över brottsligheten i samhället" (Nationella trygghetsundersökningen 2017).

I Sverige, likväl som i många andra europeiska länder, har det dödliga våldet minskat de senaste två decennierna. Emellertid har det dödliga våldet med skjutvapen inom kriminellt relaterade konflikter ökat. I detta avseende är Sverige numera mer likt länderna på kontinenten. Samtidigt bör poängteras att det dödliga skjutvapenvåldet väldigt sällan handlar om gängkrig utan snarare om personliga relationer – dock ofta mellan män i socialt marginaliserade miljöer. Framför allt bland gärningspersonerna är socialt utanförskap vanligt – och gärningspersonen är oftast en man; nio av tio dåd begås av män. Kniv är och förblir det vanligaste mordvapnet; det är dubbelt så vanligt att dåd sker med kniv som med skjutvapen. Trenden för skjutvapenmord är dock tydligt ökande sedan tio år tillbaka, och även där är män överrepresenterade, både som offer och förövare (Forselius och Granath 2017).

Figur 3. Fördelning av offer för dödligt våld i Sverige



Antal offer för dödligt våld i Sverige uppdelat på vuxna män respektive kvinnor samt på äldre (både män och kvinnor) och på barn och ungdomar (både pojkar och flickor). Faksimil från Brå 2015.

Beträffande offren för dödligt våld är män överrepresenterade även här, dock inte lika drastiskt som för gärningspersoner. Man kan i grova drag säga att det går 2,5 manliga dödsoffer på varje kvinnligt (figur 3).

Tidigare forskning om medierapporteringen av våldsbrott

Som nämnts tidigare så är sambandet mellan faktiska brott och medierapporteringen kring brott relativt utforskat inom svensk medieforskning, med vissa undantag. Enligt Hebers (2007) överdriver dagspressen både omfattningen av brottsligheten och andelen våldsamma brott. Dagspressen skildrar dessutom gärna vanliga människor som rädda, samt att det utmålas som att vanliga människor tror att rädslan för brott är ökande i samhället. I en longitudinell studie av brottsjournalistik mellan 1915 och 1955 framgår att de typer av brott som skildrades i massmedierna skiftade över tid på sätt som inte kunde förklaras av den faktiska brottsutvecklingen i samhället (Pollack 2001). Även mellan 1955 och 1995 skiftade journalistikens roll, men enligt Pollack var dessa skiften inte helt slumpartade utan bottnade i större strukturella samhällsförändringar (ibid.). Även Estrada (1999) och Dahlquist (2000) har visat att massmediernas brottsrapportering inte står i proportion till den faktiska brottsligheten. Smolej (2011) dokumenterar en ökning av rapporteringen kring våld, brott och olyckor i finsk kvällstidningspress under 90-talet, med en drastisk ökning av rapporteringen om våld mellan 1988 och 1993, och en synbar fortsatt ökning åtminstone till

2006 (Syrjälä 2007). I Finland – ett land som länge hade mer än dubbelt så hög mordfrekvens som Sverige – blev nyhetsrapporteringen om mordfall under 1980- och 1990-talen mer känslolinriktad och kom att i ökande grad fokusera på vanliga medborgares upplevelser snarare än polisens eller andra myndighetsutövares vinklar på frågan (Mäkipää och Möra 2009). Emellertid har den allmänna rädslan för brott i Finland sjunkit alltmedan mängden medierapportering har ökat sedan millennieskiftet.

I en aktuell internationell översikt finner Otto m fl (2017) en allmän tendens inom massmedial nyhetsrapportering mot ”uppmjukning” (*softening*) av vad som tidigare varit ”hårdare” (saklig, faktabaserad, opersonlig, policyorienterad) nyhetsrapportering. Och som led i denna allmänna trend ser forskarna *sensationalism* som en central faktor. Sensationalism utgörs av två centrala dimensioner: *produktionsvillkor* (visuell redigering, språklig utformning osv) samt *redaktionella strategier* (personcentrerad nyhetsrapportering osv). Sensationalism syftar alltså på en specifik form av journalistisk rapportering som avser att sätta igång vissa reaktioner hos publiken (uppmärksamhet, emotioner, moralfrågor) genom specifika grepp i produktionen av de enskilda nyhetsinslagen (Otto 2017: 141–142). Publikmaximerande massmedier kan sägas iscensätta ”problematiserande inramningar” (*problem frames*; Altheide 1997) kring framför allt våld, men även andra moraliskt upprörande företeelser. Massmedierna är del av ett maskineri som egenmäktigt påtalar ”samhällsproblem” – inte helt

utan inslag av voyeurism – och gärna föreslår eller i varje fall insinuerar snabba lösningar på problemet, men sällan tillgriper djupare strukturell analys av vad som försiggår. Med andra ord: ett maskineri som på många sätt är utformat för att skapa irrationell rädsla (Altheide 1997: 647–648).

Studier av sambandet mellan massmedier och rädslan för brott uppvisar ofullständiga och ofta motsägelsefulla resultat. Även om de flesta endast upplever brott genom massmediernas rapportering och inte genom förstahandserfarenheter (Surette 2007) så förefaller medieanvändarnas egna tolkningar vara lika viktiga som graden och typen av medieexponering (Ditton m fl 2004). Dock finns viss samstämmighet vad gäller vissa parametrar. I en amerikansk studie visade sig den upplevda bilden av den etniska sammansättningen i det egna grannskapet vara avgörande för hur förhållandet mellan mediekonsumtion och rädsla såg ut, där flera olika typer av medieinnehåll tycktes generera rädsla hos de individer som uppfattade att de bodde i grannskap med höga procentandelar afro-amerikaner (Eschholz m fl 2003). Likaledes fann Smolej och Kivivuori (2006), i en finsk studie av sambandet mellan exponering för kvällspressens förstasidor och oroskänslor beträffande våldsbrott, att det fanns ett samband även mellan arbetslöshet och rädsla för våld. Även Kohm m fl (2012) pekar mot att det finns andra samhällsfaktorer än bara medierapporteringen som är viktiga för respondenters upplevda oro – såsom ålder, kön och bostadsort.

Det är en öppen fråga huruvida den rapportering som företräds av sensationalistiska massmedier i allt högre grad kommit att kompletteras eller ersättas av den rapportering som sker på sociala medieplattformar (Facebook, Twitter) samt hos internetspecifika så kallade alternativmedier (Samhällsnytt, Nyheter Idag, diverse Youtubekanaler). Enligt Bryant och Zillmann (2009: 16) har traditionella massmedier på kort tid kommit att få mindre inflytande i människors vardagsliv, då de kommit att ersättas av mer interaktiva, personaliserade, mobila medier som tillåter mer användardelaktighet och användardrivet innehållsskapande. Dock litar anmärkningsvärt få människor på sociala medier. I amerikansk statistik uppger sig endast 37 procent lita på sociala medier, en slående siffra om man jämför med tilliten till lokala nyhetsorganisationer (85 procent), nationella nyhetsorganisationer (75 procent) eller för den delen släkt och vänner (76 procent; Barthel och Mitchell 2017). Samma mönster syns även i Europa: Graden av förtroende för sociala medier är betydligt lägre än för redaktionella medier – och gapet mellan dem tycks öka (EBU 2017). Indikativa siffror tyder på att andelen svenskar som har ”stort” eller ”ganska stort” förtroende för Facebook är omkring 14 procent och för YouTube 20 procent, medan de jämförbara siffrorna är 29 procent för dagspressen och 54 procent för radio och tv (Andersson och Bergström 2017). Även om den medborgerliga tilltron till de sociala medieplattformarna är påtagligt lägre än till etablerade massmedier så kan dessa plattformar ändå tilldra sig anmärkningsvärda energier vad gäl-

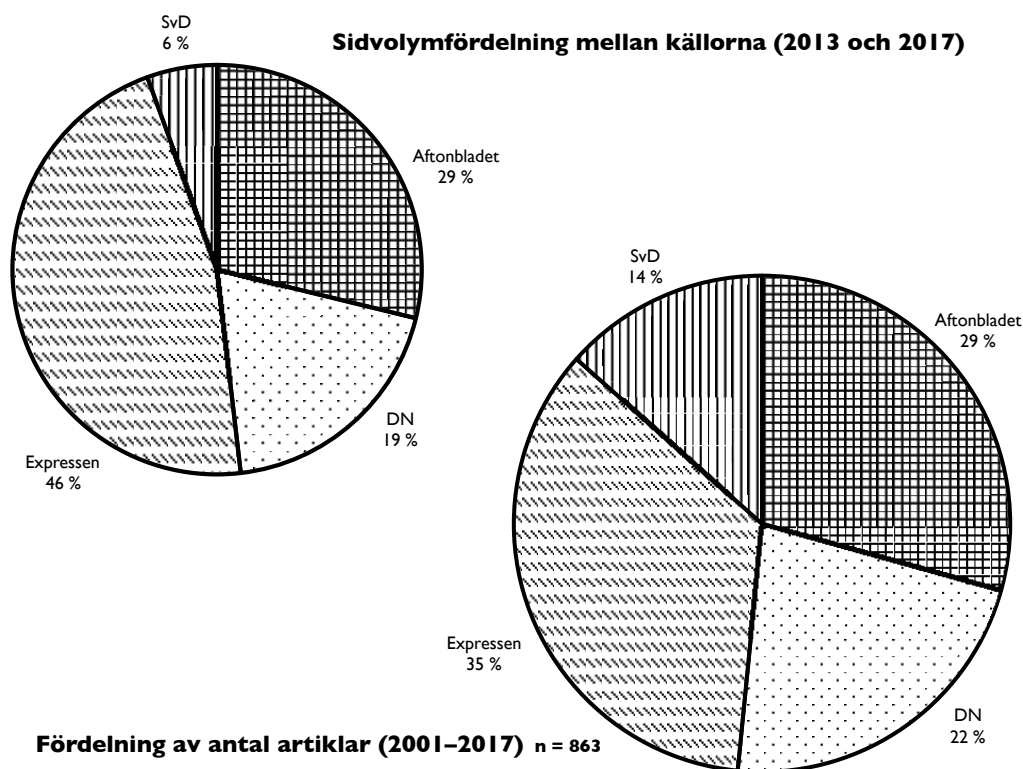
ler uppmärksamhet, upplevt värde och – åtminstone i vissa grupper, och vad gäller vissa frågor – trovärdighet. Därtill ser vi att det finns variation inom massmedierna; olika tidningar presenterar exempelvis nyheter om dödligt våld på olika sätt.

Mediebilden av dödligt våld 2001–2017

Frekvenser

Under studieperioden publiceras det någon artikel om dödligt våld i minst en av de fyra källorna så gott som varje dag. Under de första åren, 2001 och 2005, finns det några undantag, men brott är en stapelvara i pressen och mord och dråp är både skrämmande och kittlande. Kvällspressen är föga förvånande över-representerad vad gäller antal artiklar och än mer så om man tar hänsyn även till sidvolym (figur 4). Eftersom ett sådant arbete kräver tillgång till inscannat material där även bilder inkluderas (vilket saknas för de första åren) så finns dock ej någon sådan analys för perioden som helhet. Vi kan dock notera att Expressen tycks vara mer inriktad på rapportering kring dödligt våld än konkurrenten Aftonbladet, både vad gäller antal artiklar och än mer vad gäller de sidvolym som analyserats 2013 och 2017. Svenska Dagbladet är den mest återhållsamma av de fyra tidningarna. Även om det går att förutsätta att många läsare är välbekanta med de olika pressgenrernas konventioner så är det drastiskt olika bilder av samhället som visas upp om man jämför rapporteringen i Expressen och Svenska Dagbladet.

Figur 4. Fördelning av förekomster



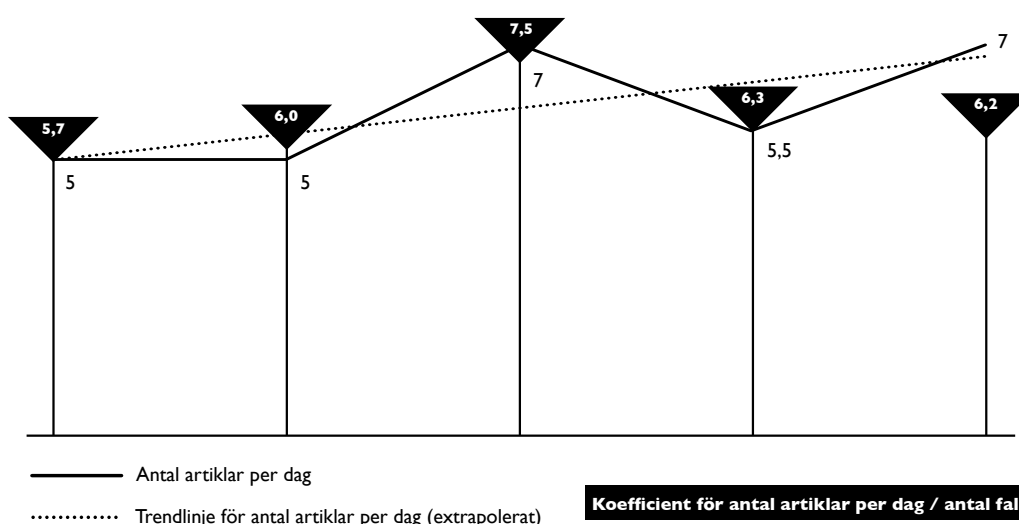
Det genomsnittliga antalet artiklar om dödligt våld per dag i de fyra tidningarna varierar mellan ungefär fem och sju, med toppar 2009 och 2017 (tabell 1). Vi kan skönja en försiktigt stigande trend. Är detta en indikation på att antalet fall av dödligt våld också var påfallande höga dessa år? Både ja och nej. I grova drag tycks pressens frekvens i rapporteringen sammanfalla rätt väl med kurvan för upplevd otrygghet i samhället (NTU), samt även med kurvan för antal faktiska döda i våldsbrott. De år som har flest mord har också större frekvens av artiklar, och åren 2009 och 2017 då tidningarna skriver mycket om dödligt våld, präglas också av påfallande hög samhällelig oro för brott.

Men vid en jämförelse där antalet artiklar per dag under respektive år divideras med antalet fall av dödligt våld samma år ser vi ett annat mönster: En svagt ökande trend med vissa fluktuationer och en kraftig puckel år 2009 (figur 5).

Tabell I

År	Genomsnittligt antal artiklar om dödligt våld per dag	Antal konstaterade fall av dödligt våld
2001	5	86
2005	5	83
2009	7	93
2013	5,5	87
2017	7	113

Figur 5. Antal artiklar per dag samt antal artiklar per dag i relation till antal fall, 2001–2017



Tidningarna ökar alltså sakta graden av publiceringar om dödligt våld i förhållande till den faktiska brottsstatistiken, och vi noterar en kraftig ökning år 2009. Ett direkt orsakssamband skulle (i princip) ha resulterat i en rak linje, med undantag för de fluktuationer som slumpurvalet kan orsaka. Vad skiljer då år 2009 från de övriga åren i vår analys? Vi kan se att det var en större andel skrivelser om mer spektakulära dåd detta år, vilket bland annat syns i en hög andel namngivna dåd – som exempelvis Sturebymordet då en 15-årig flicka dödades, samt mordet på Linda Chen, som försvann en vecka innan sitt bröllop. Detta år kan vi även se att mer än hälften av artiklarna nämner kvinnliga brottsoffer, vilken är en kraftig överrepresentation jämfört med den faktiska brottsstatistiken där manliga dödsoffer är mer än dubbelt så vanliga som kvinnliga. Denna överrepresentation, om än mindre uttalad, finns också i materialet som helhet där kvinnliga offer nämns i nästan lika hög utsträckning som män nämns (kvinnliga offer nämns i mer än var tredje artikel). Detta kan tolkas på två sätt – antingen skriver pressen mer om de fall där kvinnor finns med bland offren, eller så nämner man oftare kvinnliga brottsoffer i de fall där de förekommer än vad man gör med män.

Än tydligare överrepresentation i pressmaterialet jämfört med den officiella statistiken kan vi se vad gäller barn och unga brottsoffer. Dessa förekommer i 23 procent av artiklarna, vilket är dubbelt så mycket som i den faktiska brottsstatistiken (Brå 2015; figur 3). Här kan också finnas ett mörkertal då man i uppföljande artiklar kring uppmärksammade fall kanske

inte känner sig nödgad att skriva ut att offret var ett barn. Barn och unga som *förövare* av dödligt våld är ett ämne som visserligen inte förekommer lika flitigt i materialet – samtidigt får den observerade andelen på 10 procent under perioden som helhet betraktas som en kraftig överrepresentation jämfört med hur ovanlig denna typ av brott är i brottsstatistiken. Det har varit svårt att få fram statistik på detta område men kriminologer har tidigare uppskattat att det handlar om en handfull fall per år då ungdomar i gymnasieåldern dödar (Runol 2014). Denna siffra kan ha stigit på senare år men det skulle i så fall ändå bara påverka en mindre del av materialet.

Notera också att i alla dessa fall ovan så tas ej någon hänsyn till namn eller bild, vilket i vissa fall kan signalera att offren var barn eller kvinnor utan att skriva ut det. Detta görs för att öka jämförbarheten över tid och göra kodningsarbetet robust och replikerbart. Överrepresentationen är alltså troligen ännu större än vad som framgår här.

Dödssätt nämns i drygt 40 procent av artiklarna om dödligt våld. Här är skjutvapenvåld den vanligaste kategorin, följt av knivvåld. Detta förhållande är det omvända jämfört med verkligheten under perioden, även om skjutvapenvåldet ökat markant från och med 2012. Antalet artiklar som nämner skjutvapenvåld ökar också kraftigt under den senare delen av perioden, från låga nivåer 2005 och 2009. Något överraskande nämns skjutvapenvåld lika ofta under 2001 som under 2017, med 17 procent av det totala antalet

artiklar år 2001² och 20 procent 2017. Drivande här var återigen ett antal spektakulära dåd, bland annat den så kallade skolskjutningen i Bromma i januari 2001. Vi har alltså åter ett mönster med två möjliga tolkningar: Atingen är skjutvapenvåld något som gör att en nyhet kvalificerar sig för publicering eller något som journalisterna anser bör nämnas i en publicering. Att någon dödsats genom just skjutvapenvåld är förvisso inte information som kvalificerar sig för att inkluderas på förstasidan; endast en av det fyrtiotal relevanta förstasidor som fångats upp nämner explicit att någon skjutits till döds.

Förstasidorna är en lite speciell och svåranalyserad kategori i materialet eftersom de ofta innehåller väldigt lite information i form av text men kan laddas med symbolik genom bildspråk och grafisk utformning. Ett tydligt mönster i vårt material är dock att allt fler förstasidor handlar om dödligt våld mot slutet av perioden, även då hänsyn tagits till de faktiska volymerna av dödligt våld. Hur utformningen har förändrats är dock svårt att analysera då detta skulle kräva arkivstudier för stora delar av materialet. Bildmaterial finns dock tillgängligt för de sista två åren (2013 och 2017) och analysen av dessa visar bland annat att bilder på brottsoffer, förövare och anhöriga på förstasidor är betydligt vanligare 2017 än 2013, trots ett något mindre artikelunderlag detta år. Här bör poängteras att det rör sig om små tal – men samma

² Här har vi dessutom rensat bort en anomali i materialet, då det under en och samma dag i samband med Christer Petterssons erkännande publicerades 40 artiklar enbart om Palmemordet i våra källor.

mönster gäller också för artikelmaterialet som helhet dessa år. Antalet bilder på brottens huvudpersoner och anhöriga ökade med 29 procent från 2013 till 2017, trots att basen detta år var 175 artiklar att jämföra med 183 den föregående perioden.

Vad gäller olika typer av journalistiska genrer så ser vi en kraftig dominans av traditionell nyhetsjournalistik (fyra av fem artiklar i materialet). Övriga kategorier eller genrer såsom ledartexter, kulturartiklar och krönikor förekommer visserligen – men i så pass liten utsträckning att det ej går att analysera någon utveckling över tid. Den traditionella nyhetsjournalistikens dominans syns också i ett ganska rakt återgivande av de händelser som beskrivs där händelserna i liten utsträckning sätts i en större förklarande kontext eller beskrivs som del av större förlopp eller trender, vilket bekräftar Altheides (1997) tes ovan.

Slutdiskussion

Volymmässigt har vi noterat en svagt ökande trend under perioden såväl gällande antal artiklar per dag, sidvolym (mätt 2013–2017), samt antal artiklar ställt i relation till antal brott. Den senare aspekten gäller dock med undantag av år 2017, vilket skulle kunna förklaras med att det till slut uppstår en mättnad där medierna prioriterar andra frågor före ännu en artikel om dödligt våld. Denna mättnad synes dock inte gälla enstaka dagar eller kortare perioder, då vi exempelvis noterade en dag med sammanlagt 40 artiklar om Palmemordet drivet av att Christer Pettersson i en artikel i Expressen hävdade att det var han som sköt Olof Palme.

Att pressen som vi noterat ovan i hög utsträckning ägnar sig åt rak rapportering om dödligt våld kan förvisso tolkas positivt i betydelsen att journalistiken inte uttalat målar upp några direkta skrämselfscenarier om ständigt ökande kriminalitet och otrygghet. Icke desto mindre finns frågetecken om huruvida journalistiken lämnar sina läsare i sticket att själva försöka skapa mening i en ständig flod av nyheter om dödligt våld. Därtill är det fortfarande en öppen fråga om det finns ett ömsesidigt förstärkande orsakssamband mellan rapporteringen om spektakulära brott i massmedierna och graden av självrapporterad oro för brott i samhället. Detta kombinerat med en tilltagande personifiering i form av allt fler bilder på offer och förövare samt ett stort fokus på kvinnor och barn, det vill säga vad som traditionellt uppfattas som svaga offer, gör att det kan finnas anledning till oro för medierapporteringens utveckling framåt vad gäller dödligt våld. Här bör poängteras att dessa farhågor främst gäller kvällspressen som både står för de stora volymerna i materialet och också den mest långgående sensationismen.

Referenser

- Altheide, D.L. (1997). "The News Media, the Problem Frame, and the Production of Fear", *The Sociological Quarterly*, 38:4, 647–668.
- Andersson, U. & A. Bergström (2017). "Förtroende för medier i Sverige 2016". SOM-institutet. Presentation, vetenskapsfestivalen 2017.
- Barthel, M. och Mitchell, A. (2017). "American's Attitudes About the News Media Deeply Divided Along Partisan Lines". *Pew Research Center*, 10 maj. <http://www.journalism.org/2017/05/10/democrats-republicans-now-split-on-support-for-watchdog-role/#trust-in-news-organizations-divides-on-party-lines-trust-in-social-media-very-low-for-both-parties>
- Brå (2015). *Det dödliga våldet i Sverige 1990–2014. En beskrivning av utvecklingen med särskilt fokus på skjutvapenvåldet*. Brottsförebyggande rådet, Rapport 2015:24.
- Brå (2018). *Kriminalstatistik 2017: Konstaterade fall av dödligt våld. En granskning av anmält dödligt våld 2017*. Brottsförebyggande rådet, rapport. https://www.bra.se/download/18.10aae67f160e-3eba62938176/1522248310076/Sammanfattning_Dödligtvåld_2017.pdf
- Chan, S. (2017). "Last Night in Sweden"? Trump's Remark Baffles a Nation. *New York Times*, 19 februari. <https://www.nytimes.com/2017/02/19/world/europe/last-night-in-sweden-trumps-remark-baffles-a-nation.html>

- Dahlquist, U. (2000). *Veckans brott: En studie av våld i Reality TV-program*. Vårdskildningsrådets skriftserie nr 24, Stockholm.
- Ditton, J.; D. Chadee; S. Farrall; E. Gilchrist; J. Bannister (2004). "From Imitation to Intimidation: A Note on the Curious and Changing Relationship between the Media, Crime and Fear of Crime". *British Journal of Criminology* 44(4): 595–610.
- EBU (2017). *Trust in media 2017*. European Broadcasting Union, rapport, 23 maj.
- Eschholz, S., Chiricos, T., & Gertz, M. (2003). "Television and Fear of Crime: Program Types, Audience Traits, and the Mediating Effect of Perceived Neighbourhood Racial Composition". *Social Problems* 50(3): 395–415.
- Estrada, F. (1999). *Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem. Utveckling, uppmärksamhet och reaktion*. Stockholms universitet: Kriminologiska institutionen.
- Findikaattori (2018). Finska statistiska centralbyråns statistiktjänst. <https://findikaattori.fi/en/97>
- FN (2014). *Global Study on Homicide*. United Nations Office on Drugs and Crime. <https://www.unodc.org/gsh/en/index.html>
- Forselius, N. & S. Granath (2017). "Dödligt våld". I: *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*. BRÅ rapport 2017:5, s. 49–71.
- Heber, A. (2007). *Var rädd om dig! Rädsla för brott enligt forskning, intervjupersoner och dagspress*. Stockholm: Kriminologiska Institutionen.

- Kohm, S.A.; C.A. Waid-Lindberg; M. Weinrath; T. O'Connor Shelley; R.R. Dobbs (2012). "The Impact of Media on Fear of Crime Among University Students: A Cross-National Comparison". *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 54(1): 67–100.
- Liem, M. m.fl. (2012). "Homicide in Finland, the Netherlands and Sweden: First Findings From the European Homicide Monitor". *Homicide Studies* 17(1): 75–95.
- Lundgren, J. (2018). *Kortanalys om brottsutvecklingen*. Brottsförebyggande rådet (Brå): Kortanalys 5/2018.
- Mäkipää, L. & T. Mörä (2009). "Henkirikosyhdistää". [Mord för oss samman.] I: Väliverronen, E. (red.). *Journalismi murroksessa* [Journalistik som förändras]. Helsingfors: Gaudeamus.
- Otto, L.; I. Glogger, M. Boukes. (2017). "The Softening of Journalistic Political Communication: A Comprehensive Framework Model of Sensationalism, Soft News, Infotainment, and Tabloidization". *Communication Theory*, 27(2): 136–155.
- Pollack, E. (2001). *En studie i medier och brott*. Stockholm: Institutionen för Journalistik, medier och kommunikation.
- Runol, M. (2014). Unga som dödar är ofta kända av polisen. *Sydsvenskan*, 8 augusti. <https://www.sydsvenskan.se/2014-08-08/unga-som-dodar-ar-ofta-kanda-av-polisen>
- Rying, M. (2003). *Dödligt våld i kriminalstatistiken*. Brottsförebyggande rådet (Brå): 2003/4.